

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK IV.

ČÍSLO 1.

Podplukovník F. WRETZL:

Bratislavské předmostí v r. 1809.

(Příloha č. 1: Přehled operací r. 1809; příloha č. 2: Jižní předmostí bratislavské r. 1809; příloha č. 3: Širší dnešní okolí bratislavské 1:750.000.)

Bratislava je naším předmostím dunajským a má nemalou důležitost obchodní i vojenskou. Jeť jediným místem na Dunaji, kde nám patří i druhý břeh, jediným místem, kde můžeme zbudovati svůj hlavní dunajský přístav, a posledním místem, kam mohou býti dopravovány lodmi od Černého moře náklady pro nás určené.

Musíme se postarati nejen, aby Bratislava byla vybavena vším, čeho podobný přístav potřebuje, nýbrž zejména, aby toto důležité místo bylo zabezpečeno i vojensky. Kdyby tomu dovolovaly poměry, měli bychom zesílit Bratislavu trvalými stavbami a vybudovati ji v pevnost pro nás prvního řádu.

Účel by mohl býti dvojit: zabezpečiti pohyby armády přes Dunaj obojím směrem a chrániti naše největší skladiště a překladiště na veletoku dunajském, který nás spojuje s Černým mořem a tedy i s východem.

Ale Bratislava jest a bude otevřeným městem.

Již před stoletím, ačkoli tehdy byla uvnitř země, stala se za války předmostím za zcela podobných okolností, jaké mohou i dnes nebo zítra nastati. Nebude tudíž nezajímavé, všimnouti si události bratislavských v dob, kdy ji poměry učinily předmostím, které podle tehdejšího průběhu operací mohlo nabýti značné důležitosti. Průběh tažení roku 1809 až do doby, kdy se Bratislava stávala důležitějším místem operačním, byl stručně asi tento:

Ve dnech kolem 22. dubna zatlačil Napoleon Rakušany, jimž velel arcivévoda Karel, u Řezna za Dunaj a donutil je ustoupiti přes Cham (25./4) do Čech (viz příl. č. 1).

Tím si otevřel dunajským údolím cestu k Vídni, kterýmž směrem ustupovala pouze slabá kolona rakouská.

Tyto události vrhly stín i na válečné jeviště italské: již 1. května počal vítězný dotud arcivévoda Jan ustupovati z okolí Caldiera přes Alpy, pronásledován jsa místokrálem Evženem, jenž měl zameziti přímý vliv skupiny Janovy na hlavní boje, které bylo lze očekávati na Dunaji. Arcivévoda Karel totiž táhl přes Klatovy a Budějovice, chtěje překaziti Napoleonův postup k Vídni; pokusy ty nebyly však dosti energické. Již tehdy vyskytl se úmysl spojití akci Karlovu s akci Janovou a s insurékci v Uhrách. Zejména několik dní později, kdy již nebylo lze uskutečniti přímou součinnost arcivévody Jana se sborem Colowratovým v týlu Napoleonových hlavních sil, nabýval Dunaj mezi Vídní a Budapeští většího a většího významu. Velitelství maďarské insurěkce opevňovalo již Ráb a „Nejvyšší resoluce“, která 6. května došla do Budapešti, nařizuje (schvalujíc opevnění Rábu), mimo to ještě zříditi předmostí v Bratislavě.

Přede hry.

Náčelník štábu maďarské insurekce, polní podmaršálek de Gomez svěřil tuto úlohu setníkovi Pavlu Cholichovi. Nařídil mu, aby práce provedl co nejrychleji; k výplatě dělníků (komitát měl jich dáti 3000) a na službu vyzvědačskou bylo setníkovi určeno 6000 zl.

Instrukce zdají se dosti neúplné, a zejména se zdá, že důležitější byl snad úkol defenzivní než ofenzivní; vřdyť bylo setníkovi hlavně nařizeno, aby pečoval o bezpečnost mostu v Bratislavě. Měl dáti všechny přepravní prostředky dopravit na levý břeh dunajský, a každý večer měl býti kyvadlový most zakotven u levého břehu, ať byly voje nebo dělníci na pravém břehu, či nic.

Nadporučík Hartlieb byl dán setníkovi Cholichovi za pomocníka. Cholich přišel 8. května do Bratislavy a důkladně rekognoskoval terén.

Nějaký čas předtím — 26. ledna — prorval Dunaj za odchodu ledů silnici mezi Bratislavou, Petržalkou (Engerau*) a Wolfsthaalem, která, jako dnes, vedla po náspu.

Škod bylo dosti a v den průzkumu Cholichova byly poměry takové:

Když voda opadla, zůstalo mezi Petržalkou a Auparkem**) rameno široké 20—40 m, které vedlo nejprve kolem jižního okraje Auparku, pak se stáčelo na jih a spojovalo se s ramenem karlsburským. Za průzkumu nebylo lze rameno přebrodit a bylo třeba použití mostů. Druhé rameno, které protékalo průrvou silnice jihozápadně od kostela v Petržalce a které se na jižním okraji Auparku vlévalo do prvního ramene, bylo tehdy již zase většinou pískem zaneseno a nebylo již překážkou.

Uvedené okolnosti měly rozhodný vliv na plán setníka Cholicha, takže se rozhodl, využítí ramene auparkského k obraně. V tomto úmyslu ho asi ještě utvrdil naprostý nedostatek dělníků (9. května měl místo 3000 pouze 250 dělníků a bylo mu slíbeno, že příští dny dostane „snad“ ještě 500) a pak i zpráva, „že v Bratislavě nic již přecházet nebude, že celá armáda je již na levém břehu.“

Než i kdyby bylo bývalo sebe více příčin, proč se Cholich rozhodl využítí auparkského ramene pro opevnění, přece nelze popřít, že rozhodnutí to bylo velice nešťastné, a poněvadž nebylo dosti dělníků, nebylo lze je odůvodnit ani operativně, ani takticky.

Lze se domnívat, že snad zamýšlel pro první okamžik dosáhnouti aspoň nejnutnější bezpečnosti, a pak později — podle množství dělníků a možností — vybudovati rozsáhlejší předmostí tak, jak byl k tomu skutečně později učiněn počátek.

Snad se Cholich domníval, že nemůže zbudovati předmostí rozsáhlejšího, máje málo dělnictva, protože Masséna obsadil již 10. května Vídeň, a bylo lze očekávat, že první oddíly francouzské se objeví před Bratislavou již 12. nebo 13. května.

Pozdější obhájce předmostí, generálmajor Bianchi, však tvrdí, že by opevnění jižně od Petržalky nebylo vyžadovalo ani více práce, ani početnější posádky než nešťastná čára, kterou zvolil Cholich.

Skutečně začal Cholich 9. května pracovati o opevnění podél auparkského ramene; toto opevnění objímalo souvislou lomenou

*) Pokud lze, používáme jmen československých, podle map Vojenského zeměpisného ústavu. Jména německá neb maďarská jsou v závorce, aby se mohlo použítí map starších.

**) Název podle speciální mapy rakouské; viz příl. č. 2.

čarou park, a pravé jeho křídlo se opíralo o hlavní tok Dunaje, levé pak o rameno karlburské. Před touto čarou bylo nové rameno, nepřebroditelné a tím skýtající jakési jistoty před náhlou ztečí. Předpolí nebylo lze přehlédnouti; ves Petržalka proti pravému křídlu omezovala i palbu (výstřel na pouhých 350^x), proti levému křídlu byly poměry lepší: bylť výstřel až na 1500^x.

Poněvadž byla čára lomena a neměla travers, byly velké díly za předprsím náspem vydány enfiládě; vnitřní prostor opevnění byl malý, četnější posádka neměla tedy volného pohybu, a mimo to terén neskýtal krytů.

Přes Dunaj vedl kyvadlový most, který mohl pojmouti asi 500 osob; lodicový most, který tam byl dříve, byl rozebrán a za obrany předmostí byl pouze několikrát zavěšen.

Večer dne 14. května byly práce ještě velmi nedostatečné: příkop předprsí byl jen místy asi metr hluboký, většinou mnohem mělčí; předprseň byla asi 1.20 m vysoká a asi tolikéž široká; křídlo levé bylo vůbec sotva začato.

Příčinou byla obtížná půda z hrubého říčního štěrku.

Takové bylo „opevnění“, když se náhle objevil protivník a všechny práce přerušil.

Jak jsme již řekli, dosáhl Napoleon vídeňských předměstí 10. května; následující dny bombardoval vnitřní město a vtrhl tam 13. května.

Již 12. května byla vyslána Francouzi jezdecká divise Montbrunova (spolu s jednou hessenskou pěší brigádou), do Mostu nad Litavou a její hlídky zajížděli k Hainburku a Uherskému Altenburku, kde se již 14. května objevilo několik set mužů.

K obraně Bratislavy měl setník Cholich pouze dvě slabé roty pěchoty a jednu četvu jezdeckva. Cholich, jsa tísněn francouzským jezdecktvem, rozhodl se zastaviti práci; dělnictvo i posádku (!) vzal na levý břeh, kyvadlový most odepial a uschoval při levém břehu pod Bratislavou.

Dne 16. května dosáhla hlavní rakouská armáda (Karel) Bisamberku, Jan byl na pochodu z Běláku k Celovci.

Toho dne poslána byla do Bratislavy větší posádka: 2209 mužů (dva prapory) pěšího pluku Beaulieuova čís. 58 a 213 jezdců (dvě eskadrony) O'Reilly-chevauxlegers čís. 3. Za velení gen. Hoffmeistera dorazil tento oddíl 18. května do Bratislavy, a to právě v čas, aby zamézil přechod francouzského jezdeckva, které se pokoušelo přepłouti po lodicích na břeh severní.

Toto jezdeckvo bylo zatlačeno do čáry Wolfsthal—Kittsee.

Následující dny byly klidné; 20. května odtáhli Francouzové z tamější krajiny vůbec: stahovalť Napoleon své síly k rozhodné bitvě.

V bitvě u Ošprů (Aspern) dne 21. a 22. května Napoleon svého cíle nedosáhl a na levý břeh dunajský nepřešel.

Nastává pak na obou stranách hlavních sil doba příprav pro příští rozhodný boj a doba soustřeďování sil. V těch dnech stojí Davoust se 40.000 muži na Litavě; síla tedy dosti značná, zvětšená asi maďarskou insurrekcí u Rábu. Zdá se, že hlavní stan francouzský velmi přeceňoval maďarskou insurrekci.

Ve skutečnosti nelze tuto insurrekci pokládati za tak důležitou; vždyť teprve v dubnu bylo nařazeno shromážďiti 104.000 pěšáků a 23.000 jezdců maďarské insurrekce. Její oddíly byly však neúplně vy-

zbrojeny a vybaveny a skoro vůbec nevyycvičeny. Nebylo tedy ani lze za tři týdny mnoho tohoto vojska shromáždit.

Úhrnem bylo asi 20.000 pěšáků a 18.000 jezdců. V těch dnech — mezi 18. a 20. květnem — tvořila insurekce čtyři skupiny:

1. u Rábu — polní podmaršálek Mecséry, 4 prapory, 26 eskadron; tato skupina byla Bratislavě nejbliže (4000 pěšáků, 3000 jezdců);

2. na dolním Váhu a v Komárně — polní podmaršálek Davidovich, 3 prapory, 16 eskadron;

3. v Pešti a Kécskemétu — polní podmaršálek Duka, 4 prapory, 32 eskadron;

4. v sedle Dukelském v Jagru (Erlau) — 6 praporů, 20 eskadron.

Davoust organizoval nejdříve službu přezvědnou a posunul proto vpřed po jedné jezdecké divisi do Vídeňského Nového Města, do Mostu nad Litavou a do Hainburku.

V Hainburku byla jezdecká divise 34letého divisního generála Lasalla, jenž svým vynikajícím vedením jezdecktva proslavil ve Francii své jméno téměř legendárně.

Tato divise stihne do Hainburku 26. května a vyšle 16. pluk chasseurů do Wolfsthalu na zvědy směrem k Bratislavě a Kopčanům (Kittsee-Köpcsény).

Vypátráno, že několik set mužů rakouské pěchoty a trochu jezdecktva je kolem Petržalky (Engerau). Je ku podivu, že chasseurů nevyzkoumali ani, že Rakušané se opevňují u Bratislavy.

Dne 27. května vyslal Lasalle 8. husarský pluk do Kopčan (Kittsee) a do Karlsburku, odkud dosaženo bylo spojení s oddíly jezdecké divise Montbrunovy (u Mostu nad Litavou), které byly jihovýchodně od divise Lasallových na zvědách.

Toho dne je Lasalle se svým štábem na výšinách hainburských a pozoruje osobně pochod větších rakouských vojsk z Groß-Enzersdorfu k Marcheggu.

Byla to rakouská brigáda generálmajora Bianchiho, již hlavní stan poslal do Bratislavy, domnívaje se, že brigáda bude velmi důležitá pro další operace.

Dne 28. května následovala za ní ještě dolnorakouská zeměbra-necká brigáda podplukovníka Sinzendorfa.

Potom převzal generálmajor Bianchi velení a měl v Bratislavě celý, arcit' slabý sbor k dispozici.

Oddíly tohoto sboru byly:

Brigáda gm. Bianchiho	2 prap. p. pl. Gyulaiho čís. 60 2 prap. p. pl. Dukova čís. 39	1265 mužů 914 „
Brigáda pplk. Sinzendorfa	Dolnorakouský zeměbr. prapor Schönbornův „ „ „ „ Gilaisův „ „ „ „ Praschmův „ „ „ „ Beisseltův	640 mužů 538 „ 460 „ 435 „
Brigáda gm. Hoffmeistera	2 prap. pěš. pl. Beaulieuova čís. 58 7 eskadron O'Reilly chevaux-legers čís. 3	1420 mužů 870 jezdců
Dělostřelectvo	16 6liberních kanonů 2 7liberní houfnice 4 12liberní kanony	

Úhrnem: 5672 mužů, 870 jezdců, 22 děl.

V Ogruni (Wagram) v hlavním stanu obdržel generál Bianchi osobně ústní rozkaz od arcivévody Karla, aby sehnal lodí kolik jen

může a aby je soustředil v Bratislavě ke stavbě dvou lodních mostů pro přechod armády.

Když Bianchi přišel do Bratislavy, počala se konečně intensivnější činnost.

Od 18. do 27. května bylo v pracích pokračováno, nelze však přesně určit, mnoho-li bylo vykonáno. Kolem Auparku zdá se stav opevnění nezměněn, na ostrově Pötschenu však, zdá se, bylo pilně pracováno, poněvadž již dva dny po příchodu Bianchiho je zmínka o tamějším opevnění.

Opevnění patrně však přece valně nebylo zdokonaleno, ačkoli se od 20. do 26. května neobjevil téměř žádný nepřítel u předmostí.

Generálmajor Bianchi tuto zdánlivou nečinnost gen. Hoffmeistera omlouvá, že prý nebylo denně nikdy více dělníků než nejvíce 200 až 300.

Vypočítává dále ve své zprávě, že by bylo třeba nejméně 6000 dělníků, aby za tak krátkou dobu byly vykonány poměrně tak rozsáhlé opevňovací práce, a aby se práce zdařily, že především třeba vystavěti stálý lodní most přes Dunaj, aby dělnictvo mohlo přecházeti přes řeku a aby mohl býti převážen potřebný stavební materiál. Dosud prý nebylo lze to vykonati, protože by Francouzové nebyli strpěli intensivnějších prací, a sbor Davoustův, který i za bitvy u Ošprů zůstal na pravém dunajském břehu, by byl podobné práce snadno mohl rušiti.

Dal se však ihned do rozsáhlejších prací. Dne 29. května obsadil předmostí, dal pracovati na ostrově Pötschenu, vytrhl přes Petržalku na jih, vyslal jezdecké oddily na zvědy, a zejména rozšířil opevněný rayon přes Petržalku na jih, aby nabyl předmostí dosti prostorného, jehož by bylo lze použiti k ofenzivě. Podél silnice, odbočující od hlavní silnice z Wolfsthalu do Petržalky a jižně od této osady ke Karlsburku, začal stavěti různá opevnění, uzavírající prostor u Petržalky od jihovýchodního konce ostrova Pötschenu až po místo, kde se nové rameno auparkské vlévá do ramene karlburského.

Lasalle to vše pozoruje a hlásí — je však nápadné, poznamenává-li, že „Rakušané nemají žádné stanoviště trvale obsazeno“, nýbrž že na pravém břehu pouze dočasně hlídkují.

Dne 30. května v 8 hodin ráno hlásí Lasalle, že 4 vyšší rakouští důstojníci rekognoskují terén před Petržalkou, že tam Rakušané shromažďují dělníky a nářadí, a domnívá se, že Rakušané hodlají zřizovati fortifikace.

Nato nařídil francouzský hlavní stan maršálkovi Davoustovi, aby se stůj co stůj zmocnil Petržalky. Zdá se tedy, jako by se byli Francouzové v ten čas obávali, že Rakušané přejdou na jižní břeh dunajský u Bratislavy. Tím byla dosavadní idyla bratislavská skončena a nastává období vážných bojů.

Boj o Petržalku 1. června.

Davoust začal prováděti svůj úkol tím, že nejprve nařídil gen. Lasallovi provésti večer dne 1. června násilný průzkum. K podniknutí tomu byl určen 16. pluk chasseurs à cheval, jeden prapor hessen-armstadtské pěchoty, francouzský 85. řadový pěší pluk a čtyři děla.

Večer o 19.45 hod. zahájil tento oddíl podél silnice z Wolfsthalu útok na Petržalku. Palbou dvou rakouských dvanáctiliberních děl s ostrova Pötschenu přesunul se útok víc na východní stranu dědiny, a narazil tam na oddíly pluků Dukova a pluku Gyulaiho.

O 20. hodině přestali Francouzové útočiti a ustoupili. Valného úspěchu tím nedosáhli: že Petržalka je obsazena, věděli již před tím, druh opevnění kolem vesnice nebylo lze v temnotě rozeznati, a chtěli-li se zmocniti vesnice pro další činnost, pokusili se o to nedostatečnými silami.

Ztráty: u Francouzů 74 mužů (kromě tří dělostřelců všichni od hessen-darmstadtského praporu);

u Raků 8 mužů z pluku Dukova 2 muži mrtví a 2 důstojníci a 16 mužů raněných;

z pluku Gyulaiho ztráty neznámé; údaje scházejí jak v plukovních listinách, tak v soupisech VI. armádního sboru, ke kterému oba pluky náležely.

V 1 hodinu ráno dne 2. června podává generál Bianchi bitevní zprávu, žádá o zaslání střeliva a očekává další boj ne před 3. červnem.

Skutečně také byl den 2. června klidný. Toho dne přijel do Bratislavy náčelník štábu hlavní armády, generálmajor baron Wimpfen, nařídil co nejrychleji vystavěti mosty přes nové rameno, poslav dvě rotu pionýrů do předmostí, a naléhal na zbudování pěti pevnostních šancí jižně od Petržalky.

Maje málo pracovních prostředků, nemohl Bianchi zbudovati těchto pět šancí během 2. června. Bylo to obtížné: u předmostí stál nepřítel, který téměř znemožňoval použití občanských dělníků, i kdyby bývali po ruce, a technická výzbroj pěchoty tehdejší nestála za řeč. Třeba též uvážit, že posádka v Petržalce byla za noci v boji a ostatní oddíly měly chrániti velmi rozlehlý úsek levého břehu.

Pracovati se počalo až 2. června večer, když se již stmívalo a Francouzové nerušili ani v noci práce.

Události 3. června.

Již od rána pojížděli francouzští jezdcí před Petržalkou, zesilovali se a k 16. hodině stály již tři pluky Lasallový divise, a to 8. husarský a 13. a 16. chasseuri, před dědinou, svádějíce neustále potyčky s hlídkami rakouských O'Reyilly chevauxlegers.

V touže hodinu byl ze zámku bratislavského pozorován pochod pěchoty a dělostřelectva z Wolfsthalu přes Berg ke Kopčanům (Kittsee).

U Kopčan utvořili Francouzové tři útočné proudy. Prostřední postupoval po silnici proti Petržalce, oba boční pak na stejné výši později směrem na východní, resp. západní stranu osady. V čele proudů byl řetěz tirailleurů (střelců), za nimi pak děla; tyto oddíly byly z divise Gudinovoy (ze sboru Davoustova). Za těmito útočnými proudy shromažďovaly se jezdecké pluky divise Lasallovoy.

Údaje o síle těles, zúčastnivších se útoku, velmi se různí (10.000—18.000 s 20—30 děly).

Útočník měl 15 praporů, z části kontingentu „Rheinbundu“; lze dokázati 12., 21. a 85. francouzský řadový pluk pěchoty a oddíly hessenské.

Petržalky hájily v tu dobu dva prapory pěš. pl. 58 se dvěma děly.

Generál Bianchi, domnívaje se, že neuhájí nedobudovaných šancí jižně od Petržalky, rozhodl se hájiti Auparku, a rozkázal petržalské posádce tam ustoupiti. Tento ústup se úplně nezdařil, protože z neznámých příčin jeden z obou praporů tohoto rozkazu neobdržel.

Velitel pluku, plukovník Troeuf, se s prvním praporem několikrát zastavil, aby mohl ustoupiti i druhý prapor; tento prapor však neustupoval, ačkoliv gen. Bianchi dal přímo ordonančním důstojníkem odevzdati rozkaz k ústupu jeho veliteli, majorovi Chaupimu.

První prapor byl mimo to ještě donucen zastaviti se proto, že se zlomila osa lafety jednoho děla; dělo musilo konečně býti odneseno mužstvem.

Z druhého praporu zajali Francouzové 1 a půl roty a velitele, 4 a půl roty připojilo se konečně k 1. praporu a dostalo se s ním do auparkských opevnění; sotvaže tyto oddíly přešly po mostech přes rameno auparkské, vyšla četa útočných proudů z Petržalky.

Postavení zeslabených oněch praporů nebylo nijak příznivé: předprseň opevnění byla sotva 1 m silná a neskýtala krytu oproti dělům; dunajské rameno bylo nejvýše (a to jen místy) asi 1 m hluboké, bylť Dunaj v posledních dnech opadl; a pouze před levým křídlem bylo rameno skutečně nepřebroditelné. Před sebou měl pluk Beaulieuův velkou přesilu, za sebou Dunaj bez mostu.

Francouzské útočné kolony postupovaly k mostům přes auparkské rameno a to levý a prostřední proud z Petržalky, pravý pak na pravém břehu ramene tekoucího mezi oběma částmi osady Petržalky na sever. Z Bratislavy teprve posily přicházely.

Nejméně 5000 mužů francouzské pěchoty směstnáno bylo v pásnu pohybů 500^x a postupovalo bez rány proti Rakušanům, kteří asi na 250^x zahájili palbu z pušek a palbu kartáči. To bylo asi k 19. hodině.

Útočící francouzská pěchota překročila částečně rameno a pokusila se i znovuzřídití shozené mosty; tyto pokusy selhaly, a Francouzové ustoupili asi po čtvrt hodině k Petržalce. Poznali však již, že lze v místě, kde útočili, rameno dunajské bez překážek všude přebrodit; bylo podniknuto několik útoků bodákových, které pluk Beaulieuův v boji muže proti muži odrazil. Při posledním útoku zahájily z neznámé příčiny zadní francouzské oddíly přes hlavy předních oddílů palbu, což útok zarazilo: nejpřednější oddíly, stojící ve vodě, zahájily taktéž palbu, aniž zteč provedly.

Palba ta netrvala dlouho: Francouzové ustoupili do Petržalky. Nový útok nepostoupil dále než asi 50^x z vesnice, změnil se v přestřelku a konečně v ústup, a to tentokrát až přes Petržalku. Francouzské dělostřelectvo podporovalo tuto akci pouze palbou na východní křídlo auparkského opevnění. Za tu dobu shromáždil gen. Bianchi i ostatní své oddíly v Auparku, a když se boj skončil a stmívalo se, stál pluk Beaulieuův u mostů severovýchodně od hlavní části Petržalky, vlevo od něho (u nejvýchodnějšího mostu) pluk Gyulaiho, a ještě dále vlevo zeměbranecký prapor Schönbornův.

Na výzvu generála Bianchiho hlásilo se několik důstojníků a asi 200 mužů z pluku Gyulaiho a zeměbraneckého praporu ke krátkému pronásledování. Vybrán poručík Maurer a asi 120 mužů; poručík mohl postupovati pouze krokem přes hromady mrtvol, a obsadil konečně jižní okraj hořící Petržalky, v níž bylo plno raněných.

Asi za hodinu potom postupovaly od jihu zase francouzské kolony, aby dobyly opět Petržalky, a Maurer ustoupil do opevnění. Ztrát nelze přesně zjistiti. Rakušané prý neztratili více než 13 důstojníků a 300 mužů včetně 7 důstojníků a 110 mužů zajatých (jeden a půl roty pluku Beaulieuova). Maršálek Davoust hlásí ztráty asi 700—800 mrtvých a raněných. Obyvatelé Wolfsthalu a Kopčan

(Kittsee), kam Francouzové dopravili své raněné, odhadují raněných asi 3000—4000. Tato čísla mohou být pravdivá; ale budou to asi všichni ranění, dovezení z různých bojů do těchto dědin; pro boj dne 3./6. jest to číslo jistě upřílišněné.

Jeden rakouský vyzvědač, který se 4. června vracel z Vídně do Rábu, potkal 43 vozů, v nichž leželo prý asi 301 raněných. Bianchi odhaduje úhrnné ztráty francouzské toho dne asi 3000—4000 mužů.

Davoust obdržel prý později ještě jednou Napoleonův rozkaz, aby se zmocnil těchto opevnění bojem, ale neradil k tomu, protože prý „by to stálo 4000—5000 mužů“.

Tímto bojem znemožnili Francouzové další vývoj předmostí a opevnění. Generál Bianchi píše ve své zprávě o boji (zpracované ještě téhož dne), že se Francouzové asi vynasnaží uhájiti Petržalky, a domnívá se, že lze udržeti předmostí jen útokem, uvádí však, že jeho síly na to nestačí, že stačí toliko na obhájení jeho posice, „nebude-li mu scházeti střelivo“.

Dále žádá o zesílení posádky dvěma zeměbranceckými prapory z Marcheggu a jednou šestiliberní baterií.

Posílá do Rábu a vyzývá podmaršálka Mécséryho, aby výpadem přes Wieselburk (Mošon) ulehčil předmostí, a končí svoji zprávu: „zůstane-li nepřítel vůbec blízko opevnění, bude prý třeba oněch 10.000 mužů nějakým způsobem deložovati (poslati).“

Nějaké součinnosti se skupinou rábskou však nikdy nebylo; Bianchi zůstal sám na sebe odkázán. Francouzové byli čilejší, než Rakušané, a majíce Petržalku v moci, tiskli předmostí víc a více a ustavičně opakovali pokusy o jeho dobytí.

Události až do 20. června.

Dne 4. června ve 4 hodiny ráno umístili Francouzové poblíže Petržalky (asi 300—400 kroků od opevnění rakouských) 24 děl a pálili od 8 do 10 hodin na opevnění, arcit' bez velkého účinku. Rakouská děla odpovídala; v 10 hodin započali Francouzové střelbou do města Bratislavy a rakouská děla demonstrativně umlkla. Tato palba trvala do 13. hodiny; v 16 hodin ustoupilo francouzské dělostřelectvo dále.

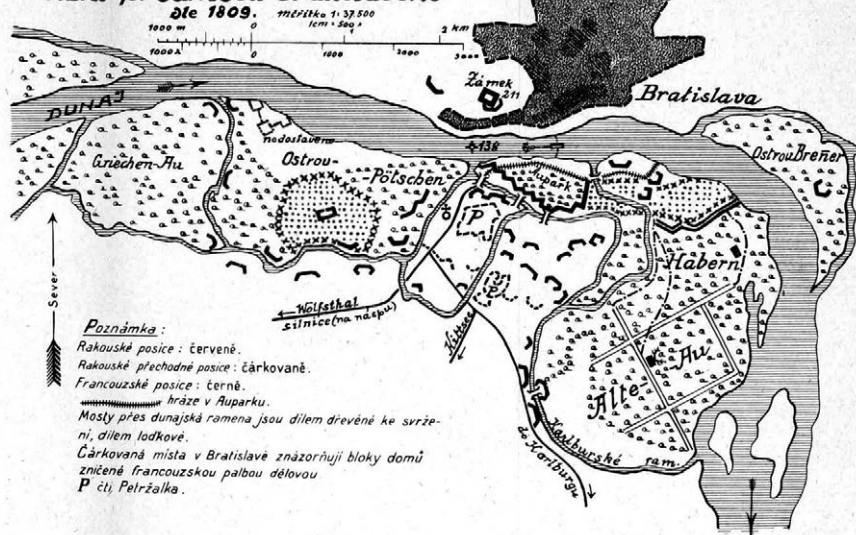
Kanonádou ztratili Rakušané v Auparku 15 mrtvých, 75 raněných, poněvadž z 18 fač opevnění bylo 8 po celé délce podél ostřelováno; v městě bylo palbou několik občanů zabito a raněno, škody na budovách byly nepatrné.

O Francouzích jest pouze známo, že rakouským dělostřelectvem byla tři jejich děla rozbita, ale za odpoledne byla z Wolfsthalu nahrazena; o ztrátách mužstva nevíme nic.

Pod záštitou této palby začali Francouzové stavěti několik baterií (na náčrtku jižnější čára francouzských šancí táhnoucí se od jihovýchodního cípu hlavní části osady Petržalky k ústí auparkského ramene do ramene karlburského); v noci na 5. června je dokončili a mimo to postavili ještě jednu čaru baterií, a to severněji, tedy blíže k rakouskému opevnění, pak baterie jižně od ramene pötschenského a dvě baterie mezi průrvou silnice, vedoucí od Wolfsthalu a menší části osady a Petržalky.

Před touto severnější čarou bylo po povodni mnoho jam a výmolů i strží, ve kterých Francouzové, zřídívše si tam předprseň z pytlů, naplněných pískem, ukryli tirailleury; ti pak z této posice střelili po několik dní čile, skoro ustavičně na rakouské linie.

Jižní předmostí bratislavské dle 1809.

Příloha č. 2.

Ale obhájce, ačkoli byl jeho akční rayon velmi omezen, také nelenil: zesiloval předprseň a stavěl traversy; těchto prací účastnilo se vojsko i dělníci.

Taktických větších akcí však nepodnikl v té době žádný z protivníků; citil se oba k tomu příliš slábi. Francouzové snad očekávali výpad, a proto soustředili své síly, stojící dosavade až ve Wolfsthalu, v táboru bezprostředně jižně od Kopčan (Kittsee); rakouská observatoř na zámku bratislavském konstatuje tam tábor asi 8000 mužů.

Rakouské opevnění pozbývalo však den ode dne ceny. Dunaj opadával víc a více a rameno auparkské nebylo již vůbec překážkou; vykopávání zvláštního překážkového příkopu před předprsní pokračovalo v půdě velmi nepříznivé také jen pomalu, a proto byly zřízeny palisádové překážky před předprsní.

V té době (od 5. do 11. června) vystavěny obě fleše na ostrově Habernu (mezi karlburským ramenem a východním koncem hráze podél Dunaje) a šance na ostrově Pötschenu k ochraně proti Griechen-Au.

Francouzové v těch dnech zdokonaľovali své baterie a měli pak předprseň širokou 7 m.

Třeba zmíniti se o výpadu 36 mužů s ostrova Pötschenu do Griechen-Au, obsazené několika sty Francouzů. Výpad nebyl nařizen, nebyl nikým podporován a skončil se, jak se skončiti musil — záhubou.

V noci z 8. na 9. června pokusili se Francouzové (síly neznámé) přejíti přes Dunaj u Děvína, byli však odrazení praporem zeměbrany tam postaveným.

Neúspěšně skončil se také pokus Francouzů (v noci z 10. na 11. června) spáliti mosty přes rameno auparkské.

Dne 11. června pozorovali Rakušané neklid a ruch v táboře kopčanském (Kittsee), odkud odcházely proudy ke Karlburku a jiné tam vcházely od Wolfsthalu.

Ráno potom (12./6.) bylo pozorováno nápadné zeslabení tohoto tábora; bylo viděti 16 děl na pochodu ke Karlburku a střilny francouzských baterií byly zastřeny.

Bianchi pokusil se o násilný průzkum: tirailleuři vyrojili se k Petržalce a děla zahájila palbu na francouzské baterie. Francouzi alarmovali ihned posádku v Petržalce, dělostřelectvo odkrylo střilny a opětovalo kanonádu. Z Wolfsthalu k Petržalce blížily se posily. Násilný průzkum přiměl Francouze prozraditi své síly a observatoř na zámku bratislavském zjistila: 11 děl v bateriích, 2.000 mužů v Petržalce a 3.000 mužů na pochodu z Wolfsthalu.

Podle mínění generála Bianchiho byly jeho síly ještě příliš slabé, aby dohly účinku trvalého. Bylo by sice bývalo snad lze vyhnati Francouze z jejich baterií; na více by však síly sotva byly stačily. Od 28. května účastnil se oddíl Bianchiho několika bojů, ztratil tedy z původních 5672 mužů a 870 jezdců jistě několik set mužů, a namáhavá služba a ustavičné opevňovací práce, jakož i špatné ubytování (oddíly tábořily pod širým nebem) ztenčily početní stavy ještě více.

Předmostí bylo dlouhé 1700 kroků, a mimo to bylo třeba udržovati posádky na ostrovech Pötschenu a Habernu (dohromady 400 mužů); k ochraně a pozorování Dunaje v úseku dlouhém 20 km bylo zapotřebí aspoň 400 mužů a 200 jezdců; generál Bianchi měl tudíž pouze 3000 mužů (asi jeden pluk) a 600 jezdců (jeden pluk) pro výpad (bylo-li pro přímou obranu předmostí třeba jednoho muže na jeden krok, a musili-li tito obránci zůstat v opevnění, aby uhájili

předmostí, kdyby se výpad nezdařil). Proti předmostí však stála přesila jistě skoro dvojnásobná.

I když by se výpad zdařil, byl by stál nepoměrně mnoho lidí a jeho výsledků by nebylo bývalo lze využítí. Francouzské vojsko neustupovalo od předmostí, nýbrž jeho pohyby souvisely s událostmi u Rábu.

Jak bylo již řečeno, snažili se po bitvě u Ošprů vojevůdcové obou stran soustřediti všechny své síly ke druhé rozhodné akci. Italská armáda arcivévody Jana vytrhla — podle rozkazu táhnouti k Bratislavě — z Kőrmendu 6. června a mířila nejprve k Rábu, kam byl zatím vyslán arcivévoda Josef s 9000 muži a 7000 jezdci maďarské insurekce; Ráb byl narychlo opevňován. Dne 13. června dosáhl arcivévoda Jan s pouhými 21.000 muži a 4000 jezdci Rábu (jeho armáda byla četným detachováním valně ztenčena).

Císař Napoleon přitáhl sbory Bernadottovy a Vandammovy z Lince blíže k sobě; mistokrál Evžen dosáhl pochodem od Běláku přes Bruck nad Murou 2. června Vídeňského Nového Města, sbor Macdonaldův (přes Lublaň-Cilli) dostihl v prvních dnech červnových ke Štyrskému Hradci.

Tyto dvě skupiny (mistokrál Evžen a Macdonald) měly chrániti jihovýchodní bok hlavních francouzských sil. Měly zejména znemožniti spojení armádní skupiny arcivévody Jana s hlavní rakouskou armádou.

Mistokrál Evžen, chtěje arcivévodovi Janovi zameziti ústup k severu, postupuje nejprve na jih (Güns), uhyne se pak přímo na východ a spojí se u Pápy se sborem Macdonaldovým, který táhl přímo za arcivévodou Janem. Arcivévoda, jsa ostře pronásledován, je donucen u Rábu k boji (14. června asi 50.000 Francouzů proti 40.000 Rakušanům) a musí ustupovati ke Komárnu, místo aby postupoval k Bratislavě, jak mu bylo nařízeno a jak zamýšlel.

Ráb kapituluje 22. června.

Pohyby Francouzů před předmostím souvisí s vyličenými událostmi.

Ve dnech 13. a 14. června vystavěli Francouzové baterii na severním konci hlavní části Petržalky přímo u prorvy silnice auparkským ramenem a vyzbrojili ji 6 mozdíři. Dne 14. června ve 22 hodin započali těmito mozdíři bombardovati předmostí, což trvalo do šesti hodin; podobně i po obě následující noci. Dne 17. ráno byly mozdíře poslány k obléhání Rábu. Účinek palby, trvající 18 hodin (6 hodin po 3 noci), byl 5 mrtvých a 26 raněných.

V noci z 18. na 19. června podniknut byl z Bratislavy průzkum po Dunaji do Karlburku, který podle zpráv obyvatelů nebyl již Francouzi obsazen.

Nadporučík Pustelník plavil se večer s 50 muži svého pluku (Dukova čis. 39) po řece, vystoupil co nejbliže k tomuto místu (je 2 km od hlavního ramene dunajského), zanechal strážu u lodí a sám s malou hlídkou připlížil se do osady Karlburku, kde nocovalo 260 mužů francouzské pěchoty s 3 děly úplně bez ochrany.

Nadporučík mluvil se starostou, který mu dal potřebné informace, a vrátil se, přeplaviv se přes Dunaj, po levém břehu.

V tu dobu byl již arcivévoda Jan na Velkém Žitném ostrově.

Generalisimus zamýšlel zprvu vyprostiti Ráb; této akce však již ani nezačal, protože události na hlavních bojištích uzrávaly. Dne 20. června obdržel arcivévoda Jan v Bósu (Velký Žitný ostrov) generalisimův rozkaz, zanechatí všech pokusu o opětné dobytí Rábu, nelze-li

ho dobytí do 20. června; toho dne měl se dáti na pochod do Bratislavy, vystřídati tam sbor Bianchiho a ujmouti se služby v předmostí a ochrany veletoku.

Patrně přišel tento rozkaz příliš pozdě; generál Bianchi o něm vůbec nevěděl. Bianchi měl podle rozkazu arcivévodý Jana operovati tak, aby poutal co nejvíce sil, a tím co nejvydatněji nepřímou podporoval přechod Janův přes Dunaj, aby bylo opět dobyto Rábu.

Výpad v noci na 21. června.

Generál Bianchi zamýšlel podle obdržených rozkazů v noci na 21. června vypadnouti z předmostí a zabrániti tak Francouzům detachování sil podél Dunaje dolů.

Pro výpad byla určena dvě místa: u Děvina a s ostrova Pötschenu ke Grichen-Au.

U Děvina shromáždilo se v noci na 21. června asi 450 mužů z pluku Stainova čis. 50 a 150 mužů kteréhosi zeměbranceckého praporu. Tento oddíl byl naloděn v Moravě a přeplavil se, jsa nepozorován, na druhý břeh naproti Děvinu; teprve při vyloštění vystřeleno několik ran, a Francouzové střelíce ustupovali k mostu, jež si byli zřídili přes rameno, které tenkrát tak řečenou Thebner-Au obklopuje na jihu.

První oddíly, jimž velel setník Baesen, následovaly za ustupujícími Francouzi; zmíněný most byl však již odnesen a protější břeh ramene byl obsazen asi 400 mužů, se kterými svedena přestřelka.

Další vyloštěné oddíly hledaly vpravo i vlevo od setníka Baesena brody, leč marně. S dalšího útoku sešlo; Rakušané zajali pouze dva důstojníky a 36 mužů, kteří v temnotě ustupující ztratili cestu k mostu a skrývali se v pobřežních křoviskách.

Na druhém místě, s ostrova Pötschenu do Griechen-Au, výpad nebyl proveden tak, jak původně zamýšleno, protože větší lodí nemohly plouti proti proudu.

Rakušané spokojili se pouze tím, že se plavili na menších lodicích ke Griechen-Au a znepokojovali tamější posádku palbou.

Výsledkem obou podniků bylo pouze, že Francouzové byli alarmováni, a zřetelně bylo slyšeti signály, dávané k Wolfsthalu a dále k Hainburku.

Za svítání dne 21. června stály tři francouzské prapory a francouzská 4 děla před Thebner-Au a zahájily palbu proti Rakušanům tam usazeným.

Asi k 8. hodině hlášen byl příchod asi 3000—4000 mužů s 12 děly od Hainburku a jiné, rovněž asi tak silné skupiny blížily se z Rajky (Ragendorfu) a z Kopčan (Kittsee).

Tím se generál Bianchi spokojil; oddíl z Thebner-Au začal ustupovati tak, že nalodil nejprve oddíly vpravo a vlevo od setníka Baesena, což se beze všeho podařilo. Baesen měl následovati ve druhém odřadu. Aby se tento odřad nalodil rychle, zanecháno bylo na pravém břehu hlavního toku Dunaje o 4 lodice více, než by bylo bývalo třeba.

Nežli však dorazil Baesen ke břehu, vznikla na lodicích blížící se prudkou střelbou panika, a několik lodí, osazených civilními veslaři, prchlo. Zbývající lodí stačily sotva pro polovinu oddílu setníka Baesena.

Baesen nenalodil nic, nýbrž čekal, až s druhého břehu přirazí dostatek lodí. Bránil se, podporován jsa palbou několika děl od Děvina, proti Francouzům, kteří jej obchvátili již s obou stran.

V této trapné situaci vydržel přes půl hodiny asi proti 2000 mužům; konečně se mu podařilo nalodit celý oddíl a 10 zajatců. Do francouzského zajetí padl při tom jeden šikovatel a 13 mužů, kteří chránili naložování bodáky a byvše od Francouzů obklíčení, nemohli již vskočiti do lodí.

Rakouské ztráty tohoto podniku u Děvína byly: 1 důstojník a 7 mužů mrtvých, 49 mužů raněných a 14 zajatých; krvavé ztráty Francouzů známy nejsou, 48 mužů bylo zajato.

Předmostí za velení arcivévody Jana.

Podle obdrženího rozkazu dorazil arcivévoda Jan dne 23. června se svojí skupinou do Bratislavy. Brigády bratislavského úseku byly vystřídány, generálmajor Bianchi však zůstal, aby řídil obranu předmostí.

V celém úseku bratislavském byly nyní tyto části:

Divise	Brigáda	Pluk	Množství		
			praporů	eskadr	děl
Polní podmaršálek Colloredo	generálmajor de Vaux	Agulinský hraničářský p. pl. č. 3 Alvinczy čís. 19	2 3	-	?
	generálmajor de Peste	St. Julien č. 61 Strassoleto č. 27 štyrskohradecká zeměbrana Hohentohe č. 26	3 3 2 2/6	-	?
Polní podmaršálek Jellachich	generálmajor Ekhardt	kreuzský hraničářský p. pl. č. 10 Esterházy č. 32	3 3	-	?
	generálmajor Bianchi	1. banatský hran. p. pl. č. 10 Frant. Jellachich čís. 62 de Vaux č. 25**	2 2 2	-	?
Polní podmaršálek Frimont	generálmajor Lutz	Lusignan čís. 16 Sluinský hraničářský p. pl. č. 4 granadýrské prapory 9. prapor myslivců	2 1 4 1/6	-	?
	plukovník Besan	Ottovi husaři č. 9 husarský pl. arcivévody Josefa č. 12 hohenzollernští chevaux legers č. 2 dragounský pluk Hohenlohu č. 2 dragouni savoyské č. 5	- 8 8 1/2 5 1	-	?
úhrnem . . .			32 1/2	22 1/2	50*

Bojový stav dne 23. 6.: 16.779 mužů, 3.542 jezdců, 50 děl.

Mimo obranu předmostí, která byla svěřena Bianchimu, hájila skupina bratislavská ještě Dunaje od Děvína až po Nema na Velkém Žitném ostrovu, tedy asi 70 km.

Arcivévoda Jan nebyl ani původním založením předmostí nikterak spokojen a uvádí různé nevýhody tohoto příliš malého předmostí ve své relaci ze dne 24. června. Zdá prý se mu, jako by předmostí mělo chránit pouze promenádu bratislavskou (ulice podél Dunaje). Za velmi důležitý pokládal arcivévoda ostrov Habern (Alte Au), a proto zamýšlel usadit se tam sám. Tím by byly bývaly fran-

*) Zařazení děl u divisí a brigád nelze zjistit; podle tehdejší organizace měla mít každá brigáda 1 baterii po 8 dělech 3 nebo 6liberních, každá divise 1 baterii 4, 6 neb 8liberních kanonů a 2 7liberní houfnice.

** tenkrát český pluk.

couzské baterie ohroženy z boku a z týlu a bylo by bývalo lze zatlačit Francouze od Petržalky a rozšířit předmostí asi tak, jak to již zamýšlel Bianchi.

V těch dnech postavena byla moždířová baterie na ostrově Brenneru a dvě baterie na bratislavském zámeckém vrchu. Inundační hráz na východním konci (na severním cípu ostrova Habernu) zařízena byla pro obranu, záseky na Habernu rozšířeny a v Auparku zřízeny nové traversy.

V předmostí stálo pak 4000 mužů, ostrov Pötschen měl posádku 1800 mužů, v Bratislavě byly menší zálohy, a ostatek měl na starosti ochranu Dunaje.

Aby spojení přes Dunaj bylo lepší, měl býti lodní most obnoven (ne tedy pouze kyvadlový, kterého používali předchůdci).

Jak jsme se již zmínili, padl Ráb 22. června a francouzské oddíly, které tam byly dosud, stahovaly se zase před bratislavským předmostím.

V bateriích východně od hlavní části Petržalky měli potom Francouzové 28 děl a 6 houfnic, v baterii severně od této části jmenované osady 6 moždířů.

Francouzský velitel, generálieutenant Desaix, poslal generálovi Bianchimu v pondělí dne 26. června tento dopis:

„Francie šetří ve svých válkách aspoň majetků občanů, a proto bylo mi uloženo šetřit Bratislavu, města tak zajímavého vším způsobem, dokud se tam nezřídí žádná opevnění a dokud se z Bratislavy nevytvoří operační místo.

Práce pro zřízení nového mostu, které již po několik dní pozorují, jakož i pohyby vojsk na ostrovech a na výšinách na protějším břehu, dokazují mi dostatečně, že nadešel v mé instrukci předvidaný okamžik, kdy musím na násilí odpovědět násilím.

Chci však dříve ještě žádati, aby zanecháno bylo všech příprav, aby mostní lodice byly odvezeny a ostrovy opuštěny.

Stane-li se tak, budu se chovati klidně; ne-li, mohl byste se vinit jedině Vy sám, že jste zasvětil město z nejkrásnějších v rakouské říši zániku.

Čekám odpověď během jedné hodiny.“

Když (po polednách) Bianchi dostal dopis, odešel s ním generál do Bratislavy, k císaři, který tam touto hodinou právě dlel a tam byla sepsána odmítavá odpověď.

Desaix nevyčkav stanovené lhůty, započal bombardovati město, a přerušil palbu pouze na několik minut, když mu doručována byla odpověď Bianchiho. Bombardování trvalo nepřetržitě až do poledne dne následujícího a způsobilo v městě na několika místech velké požáry, které přes všechno úsilí byly uhašeny až kolem půlnoci ze 27. na 28. června.

Toho dne opakoval Desaix své požadavky, ale byly zase odmítnuty. O půlnoci začal opět bombardovati, silněji než prve, a bombardoval do 6. hodiny ranní 28. června.

Odpoledne se opakovala tatáž hra s vyzváním a odmítnutím a o 23. hodině započal Desaix po třetí bombardovati město ještě hořící.

Děla rakouská vždy vydatně odpovídala, ale účinkovala pouze děla s ostrova Pötschenu, protože částečně zasahovala francouzské baterie; byly chráněny předprsními silnými 7 m, a frontální palba nijak jim neškodila. Několik francouzských děl bylo rozbito, ale děla byla ihned nahrazena.

Dne 28. června v 21 hodin umkla tentokráte trvale francouzská palba na město; zdá se, že to způsobil protest generalisima u císaře Napoleona.

Francouzové plánovitě bombardovali město, chtějíce tím vymoci, aby předmostí bylo vyklizeno. Úmysl ten zjevně potvrzují postřelované pásma:

při prvním bombardování: pásmo, vzdálené od francouzských baterií 1000—1200 kroků (shořelo úplně 49 domů);

při druhém bombardování: pásmo, vzdálené 1500—1700 kroků (úplně shořelo 23 domů);

při třetím bombardování: pásmo, vzdálené 1200 až 1500 kroků, cílem byl střed města (úplně zbořeno a spáleno 48 domů).

Zbořeno bylo podle zprávy městského kapitanátu vůbec 120 domů úplně kromě menších poškození.

Palba se pohybovala obloukem od jihu přes východ na sever a byla řízena na cíle nevojenské, protože nedopadala ani na baterie zámecké; cílů taktických nebo vojensko-technických neměla vůbec, nýbrž měla účinkovati nepřímo: měla, ničic město, donutiti rakouské vojsko, aby zanechalo operaci.

Naskýtá se tu otázka, nemohlo-li býti bombardování zamezeno výpadem Rakušanů. Generalissimus také přímo žádal, aby moždířové baterie francouzské byly výpadem zničeny. Arcivévoda Jan odůvodňuje, proč nebyl výpad podniknut tím, že byla posádka unavena, úsek že byl rozsáhlý, a dokazuje, že mimo posádku obrannou měl pro útok pouze čtyři prapory granátnické. Bohužel, nejsou jejich početní stavy v těch dnech známy. Víme jen, že 16. června, tedy před bitvou u Rábu, které se zúčastnily, měly úhrnem 1676 mužů, takže koncem června mohly míti pouze 1000—1200 mužů. Jejich ztráty u Rábu nejsou známy; víme jen, že úhrnné ztráty Rakušanů v tomto boji byly 6235 mužů ze skupiny Janovy, která měla asi 21.000 mužů, tedy asi 30%.

Sílu „viditelného“ nepřítele před předmostím odhadoval arcivévoda na 14.000 až 15.000 mužů. Bylo tedy udávané množství rakouských vojinů aspoň pro výpad příliš malé; bylo jich tam přece jen asi více. Zdá se, že byl arcivévoda Jan příliš „opatrný“ a zdlouhavý, což dokázal, jak poznáme, i za několik dní potom.

Klid po bombardování netrval dlouho; Francouzové byli podnikaví, a již za bombardování zřídili si další dvě baterie mezi silnicí do Karlburku a ramenem karlburským, tam, kde na náčrtku je nakreslen most (byl loďkový) na Alte-Au, který však tehdy ještě zřízen nebyl. Baterie měly mařiti pokusy Rakušanů o přechod přes karlburské rameno, o který se několikráte pokoušeli; však byli kartáči vždy zahnáni.

Francouzům, kteří dosud nepodnikli proti Alte-Au nic, bránilo jim v tom dosti značně zaplavené pobřeží, přispívalo i to, že rameno vysychalo denně víc a více, a již 30. června byly lesíky vyschlé tak, že se Francouzové pokusili dobýti Alte-Au, aby chránili bok svých baterií.

Na úsvitě dne 30./6. položili Francouzové na dvou lodicích most přes rameno u oněch dvou baterií a za krátko přešlo tam asi 1000 mužů; dalších několik set bylo vezeno lodicemi.

Toho dne byl tam na předních strážích jeden prapor pěšího pluku „St. Julien“ čis. 61 (380 mužů, velitel plukovník Longueville), dvě roty (480 mužů) hraničářů a dvě tříliberní děla. U myslivny v Alte-Au stálo jádro, přední stráž byla podél toků.

O zřízení mostu dověděl se plukovník Longueville u myslivny dosti záhy, a pospíšil tam se vším, co měl ihned. Ale mostu nedošel: narazil na četnější síly, které, podporovány jsouce bateriemi vpravo i vlevo od mostu, zahájily palbu.

Plukovník byl hned na počátku smrtelně raněn a Rakušané, byvše obchvázeni s obou stran francouzskými oddíly, převezeny tam po lodicích, a pozbyvše mnohých vojinů, pomýšleli na ústup; potahy dvou rakouských děl byly palbou zabity. Latour, setník generálního štábu, podnikl s hrstkou vojinů protiútok, takže mohli hlavní síly ustoupiti; on však sám se svými vojáky byl zajat.

Francouzové pronásledovali zbytky rakouských oddílů až k severnímu okraji lesa; tam je zastavila palba z fleší a ze záseků.

Rakušané ztratili toho dne 140 mužů a dvě děla, ztráty Francouzů nejsou známy.

Výsledek potyčky pro Francouze byl skvělý: byliť nyní pány celé Alte-Au a Habernu (mimo severní část) a jejich baterie byly bezpečny z boku a z týlu. Most na Alte-Au zajistili ještě téhož dne mostní šanci. Arcivévoda Jan zhoršil svoji nečinností v těch dnech situaci předmostí svrchovaně. Kdyby byl jednal tak energicky jako Francouzové, byl by asi ovládl Alte-Au a mohl pak vypuditi Francouze z okolí Petržalky. Taková akce se ovšem nezdaří bez větší potyčky, a toho se asi obával.

Již 30. června odpoledne oznamuje arcivévoda Jan hlavnímu stanu, že Francouzové mají v Alte-Au již sedm baterií, a že se chystají obklíčiti předmostí; píše, že posádka nebyla vystřídána již sedmi dny a že je alarmována dnem i nocí. Obává prý se, že francouzské baterie mohou býti za 24 hodin hotovy (myslí asi zbudování baterií na Alte-Au), a že pak budou asi bombardovati opevnění;* poukazuje zase na nepostačitelná a slabá opevnění, která prý by neodolala palbě demolovacích a demontovacích baterií ani 24 hodin, překážky ličí jako bezvýznamné, vodní překážky prý jsou skoro vyschlé.

Jediným spojením s druhým břehem byl pouze kyvadlový most. (Lodkový nebyl totiž dostavěn; jeho stavbu přerušil sám generálissimus Karel, aby Francouzové neměli důvodu pro bombardování města.)

V jiné zprávě poslané jen za málo hodin potom oznamuje, že předmostí nelze uhájiti pouze pasivní obranou, nýbrž že je třeba dobýti Alte-Au a nepřítele vypuditi z okolí Petržalky. O tom všem již jednou psal, a vše to bylo mu tedy známo, ale nikdy se o to nepokusil. Zdá se, že arcivévoda Jan byl v Bratislavě pouze na škodu předmostí. Energický Bianchi by byl jistě jinak jednal. O výpadu, kterého nikdy nepodnikl, a o který se nikdy ani nepokusil, mluví ve své relaci dlouze a obšírně: akci bylo by prý lze poměrně rychle provést, že však mimo to by bylo třeba zatlačiti i sbory u Kopčian (Kittsee), aby se získalo asi dvou dnů pro zřízení širšího okruhu pevnostního. Zároveň zdůrazňuje, že by bylo dříve třeba shromáždit v Bratislavě velké množství dělníků, aby se mohlo zříditi pevné předmostí. K tomu prý by bylo třeba i značných posil, které by se potom arcit' (až by bylo zbudováno lepší předmostí) zase uvolnily; k provedení tohoto záměru potřeboval by prý nejméně 48 hodin (jak se domnívá i generál Bianchi).

*) Tyto baterie stály na severním okraji lesa, za zalesněným příkopem francouzských tirailleurs, nakreslených v náčrtku dvěma tenkými čarami přímo na jižním okraji záseků habernských.

Avšak všechny tyto otázky pozbývaly pomalu významu: blížil se zápas hlavních sil.

Císař Napoleon nařizuje (v Schönbrunně 28. a 29. června) všeobecnou koncentraci všech sil, nedbaje ani spojení s Itálií. Místokrál Evžen měl u Rábu zanechat pouze 1200 mužů a u Bratislavy 4000; o ostatních částech Napoleonovy armády (v Linci, Dalmacii a j.) zde nemluvíme, protože jsou pro události bratislavské, o které nám jedině běží, bezvýznamné.

Arcivévoda Karel sbíral také své síly, ale mnohem méně rozhodně. Jeho chyba byla, že chtěl vše chránit a tím své síly tříštil. Jeho koncentrace byla polovičatá. Dne 30. června píše Karel do Bratislavy, že „co nejdříve bude asi třeba podniknouti velké (hlavní) operace, při kterých by musil arcivévoda Josef postupovati s insurrekcí z Komárna k Rábu, a arcivévodovi Janovi, že by bylo ještě zvláště oznámeno, jak by měl podporovati hlavní operace“. O přímé účasti skupiny Janovy na akci hlavních sil se tedy dosud nemluví. Ještě když byl tento rozkaz v hlavním stanu spisován, došlo tam od arcivévody Jana první psaní, o kterém jsme se zmínili. Hlavní stan odpovídá pak Janovi, že byl dne 30./6. v 8 hodin 15 min. ráno pozorován pochod nepřátelského proudu 4000 mužů a 20 děl na silnici z Bratislavy do Vídně, a že tedy asi nepřítel akci na Alte-Au nezamýšlel nic jiného, než chránit své baterie před výpadem s této strany; je-li možno a má-li se nepřítel vypuditi z Alte-Au, nemůže armádní velitelství určitě naříditi, doporučuje však noční přepadení a naznačuje, že by bylo třeba předmostí uhájiti.

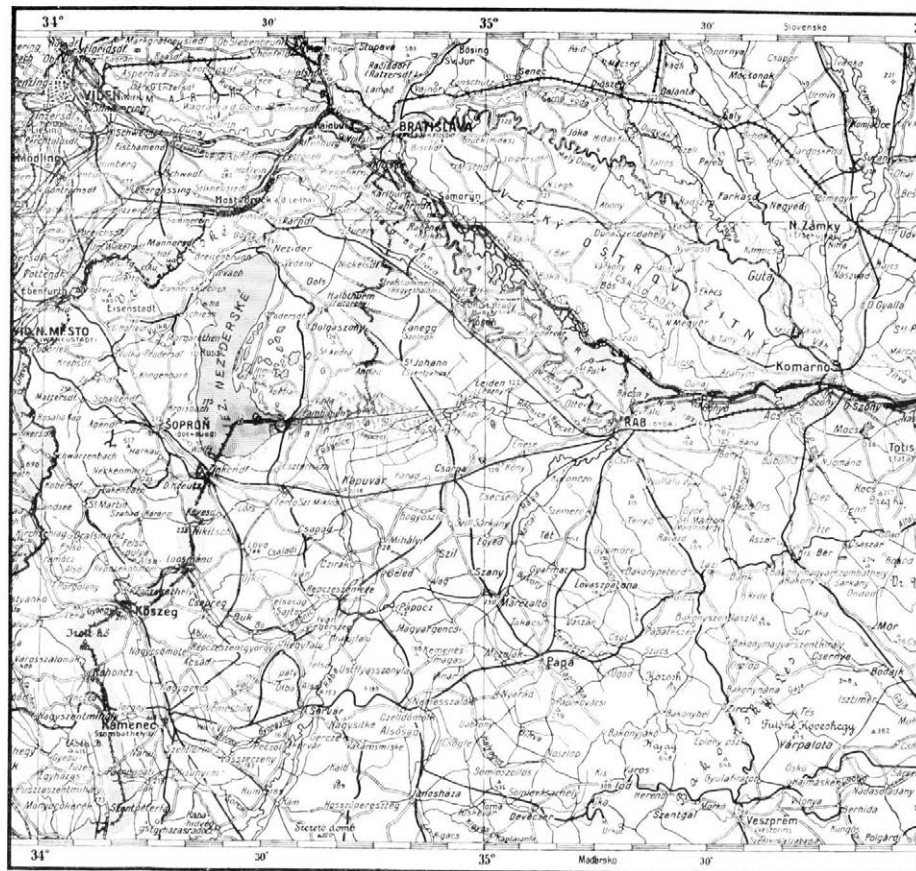
Za několik hodin potom obdrží armádní velitelství druhou zprávu Janovu, ve které se na konci praví, že lze hájiti opevnění již jen asi 48 hodin.

Na tuto zprávu odpovídá generalissimus z Deutsch-Wagramu 1. července ve 4 hod. 30 min. ráno, že je třeba považovati vyklizení předmostí za velké zlo proto, že se pak voje místokrálovy a Davoustovy mohou spojit s hlavní armádou bez překážky. A pokračuje: „Nemohl-li byste však déle hájiti této du pont (předmostí) a ostrova Pötschenu, aniž byste nemusil obětovati posádky a děl, bude nejlépe oznámiti francouzskému generálovi, že jsem Vám rozkázal, protože Napoleon přestal na moje námitky bombardovati Bratislavu, abyste se s ním dohodl, zaváže-li se nepřítel nepáliti na druhý břeh ani z Petržalky ani z Alte-Au, ani s ostrova Pötschenu, že se zachováme stejně a vyklidíme předmostí. Musím to učiniti zejména proto, že nepřítel, který s výšin všechno zpozoruje, nebude moci neviděti, že opouštíte retranchementy, a protože nelze asi ani za jednu noc zrušiti všechny linie a náspy, kterých by nepřítel mohl použiti ke zřízení baterií proti našemu břehu a průchodu Bratislavou. Myslíte-li však, že to lze vykonati za noc nebo za dvě noci, byla by ona úmluva zbytečná“.

Avšak 1. července nestalo se nic, a již 2. července pozorovali s předmostí, že jsou francouzské síly před předmostím mnohem menší. Dne 3. července to bylo ještě patrnější: Francouzové odklidili již i moždíře z baterie severně od Petržalky, Alte-Au opustili z valné části a měli tam pouze obsazený své šance a les asi k Habernu.

Ráno dne 3. července došel do Bratislavy dopis armádního velitelství z 2. července, který oznamoval, že Napoleon vytrhne asi brzy z Lobavy plnou silou, a určoval za nejdůležitější úkol Janův, zabavovati nepřitele před Bratislavou stůj co stůj tak, aby byl rozdělen, jak právě jest. Tento rozkaz přišel ovšem pro větší akci pozdě. Jan

Širši okoli Bratislavske.

Měřítko 1:750,000.

Priloha č. 3.

zamýšlel podniknouti větší výpad, a vyzval arcivévodu Josefa v Komárně, aby spolupůsobil, postupuje se vším, co má na pravém dunajském břehu za Francouzi odcházejícími k Vídní a poskytuje Janovi vše, co má na Velkém Žitném ostrově. Jan mimo to stahoval dělostřelectvo z Komárna, které již nebylo ohroženo.

Výpad byl určen na noc ze 4. na 5. července. Dne 4./6. odpoledne začali stavěti lodní most. Podnik zahájen zároveň palbou z děl, na kterou Francouzové, kteří měli ještě asi 2000 mužů kolem Petržalky, pouze chabě odpovídali.

K výpadu bylo určeno 29 praporů a asi 18 eskadron; jak velké bylo dělostřelectvo nelze zjistiti. Z těchto sil utvořeny tři útočné proudy a záloha v předmostí.

Střední proud (11 praporů, 18 eskadron) měl se shromáždit na Promenádě bratislavské, t. j. na velmi široké ulici rovnoběžné s Dunajem, asi 100× od břehu; měl se zmocniti Petržalky a tamějších baterií a postupovati dále ke Kopčanům (Kittsee).

Levý proud (5 praporů) měl se shromáždit na tehdejším náměstí komitátním, postupovati pak přes Alte-Au a zmocniti se nejjihnějšího opevnění na karlburském rameni. Byl-li by v tu dobu již rozhodnut boj hlavního proudu, měl postupovati levý proud rovnoběžně se středním proudem dále, nebyl-li by boj rozhodnut, zmocniti se Petržalských baterií z týlu a pak činnost svou přizpůsobiti činnosti proudu středního (hlavního).

Pravý proud (4 prapory) měl býti převezen na ostrov Pötschen a měl podobný úkol jako proud levý.

Každému proudu byli přiděleni pionýři.

V předmostí měl generál Bianchi státi se zálohou osmi praporů a tři eskadron tak dlouho, dokud útočné kolony nedosáhnou Kopčan (Kittsee), a pak měl postupovati s ní ke Karlburku. O jednom praporu, který dostal zvláštní, nám neznámý úkol, nevíme nic.

Hodina, kdy měly proudy vyraziti, měla býti později oznámena; zdá se, že ji chtělo velitelství určití, až by byl most hotov.

Teprve v časných hodinách ranních se podařilo most dostavěti, protože prudká víchřice, pravý uragan, a průtrž mračen, zdržovaly práci značně.

Od Karlldorfu nemohlo se na ostrov Pötschen vůbec převážeti.

Arcivévoda Jan ustanovil tedy výpad na poledne. Ale ani v tu dobu nebyl výpad podniknut, protože byla skupina Janova zatím povolána, aby se účastnila boje hlavních sil.

Když se totiž 5./7. v 5 hodin ráno vracel arcivévoda z předmostí do Bratislavy, potkal na mostě kurýra armádního velitelství, který mu odevzdal psaní, datované 4. července v 19 hodin (7 hodin večer) v Deutsch-Wagramu. Nápadná je dlouhá doba jízdy onoho kurýra: potřeboval 10 hodin na vzdálenost 45 km. Kurýr jel nejkratší cestou přes Schlosshof, kde měl býti most přes Moravu, ale most byl již v lednu ledem stržen. Protože za průtrže mračen nemohl Moravu přebrodit, musil si zajeti přes Marchegg-Stupavu, a tím se cesta prodloužila na 70 km.)* Uvážíme-li také strašný nečas, který v noci byl,

*) Oficiálních map dnešních tehdá nebylo. Armáda používala Vischerovy mapy J. ních Rakous (asi 1:114.000, vydání z r. 1796) a Lipského mapy Uher (asi 1:400.000, vydání z r. 1806). První mapa byla kreslena perspektivicky, u Marchegga nebyly na ní poznamenány ani komunikace, ani mosty, druhá (orthogonálního průmětu) obsahovala pouze komunikace, které na obou místech (u Schlosshofu i u Marcheggu) kresleny byly až k vodě, aniž bylo označeno, jsou-li tam mosty.

nebyl výkon kurýrův tak špatný, jak by jej rádi vyličili různí spisovatelé, chtějící omlouvatí další nečinnost a opoždění Janovo.

Zprávy, které kurýr přinesl, byly vážné. Generalissimus píše, že Napoleon koncentruje své síly nad i pod Vídní, a že již překročil během 4./7. rameno stadlavské, oddělující Lobavu od pevniny. Protože po celý den trvaly posuny vojsk k Lobavě i od Bratislavy (po pravém břehu dunajském), domnívá se Karel, že Jan může mít již jen slabé síly proti sobě, a rozkazuje (protože se na Moravském poli asi rozhodne osud habsburského domu velkou bitvou, které se bude chtít Jan zajisté účastnit, a protože nepřítel shromáždil mimořádně velké síly, zeslabiv tím velmi jiná místa), aby ihned, obdržev tuto zprávu, zařídil své další dispoziční tak, že ponechá v předmostí a na ostrově Pötschenu pouze velmi málo vojska a děl za velení generála Bianchiho, a (zanechávaje tam zavazadla a nepotřebné povozy) se všim, co má, dá se na pochod do Marcheggu na pravý břeh Moravy, aby mohl nepřítele, který by chtěl napadnouti z boku hlavní armádu, napadnouti také sám z boku, nebo aby se jinak podle okolností účastnil velikého účelu.

Dále žádá Karel, aby Jan ihned oznámil hodinu, kdy dorazí, a síly, které přivede, aby mu mohly býti zaslány do Marcheggu další rozkazy. Karel píše, že nepřítel, jak se zdá, málo se stará o diverse zbraň, nic nerozhodující, a že má pouze jediný účel: vyhrát rozhodující bitvu na Moravském poli.

Na tento tak jasný rozkaz, který vše vysvětluje a ze kterého vysvítá, že Karel přesně rozpoznal úmysly Napoleonovy, odpovídá Jan, že v jednu hodinu v noci ze dne 5. na 6. června odejde z Bratislavy, že do Marcheggu přivede 11.039 mužů a 1.269 jezdců, a že generál Bianchi s 2200 muži a s jednou divísi insurekčního jezdectva zůstane v předmostí.

Je úplně nejasno, proč Jan pomýšlel na tak pozdní odchod. V operačním journalu jeho štábu se o tom píše toto: „Na tyto rozkazy bylo Jeho Císařské Výsosti generalissimu hlášeno, že lze vytrhnouti až v jednu hodinu v noci, protože voje i děla jsou v opevněních porůznu rozděleny. Poněvadž nepřítel může s výšin, které obsadil, přehlédnouti všechno předmostí, nebylo lze se odvážiti ústupu, který by mohl býti za náhlého útoku nepřítele osudný, neboť vlastní voje musí se převážeti na kyvadlovém mostě.“

Lodní most byl totiž ve dne zase stržen; nepřátelský útok mohl se v ten den zdařiti, protože mimo vojska stojící již u předmostí, stihl v ranních hodinách dne 5./7. do Kopčan (Kittsee) proud 4000 mužů a zůstal tam po celý den.

Ať již to posuzoval Jan jakkoli, odchod tak pozdní není odůvodněn. Když i Karel pozdě nařídil koncentraci, neměl zhoršiti situaci ještě tak pozdním odchodem. Je o tom skoro literatura, která se snaží vysvětliti věc nejrozumnějšími způsoby; nás však zajímá pouze Bratislava, líčení bitvy u Wagramu, ale zkoumati, jaký vliv by bylo mělo na události, kdyby byl Jan včas dorazil, bylo by snad příliš obšírné.

V sedm hodin večer dojde do Bratislavy nový rozkaz Karlov (datovaný 5. července v 0 hod. 30 min. ráno), podle něhož nemělo se bojovati blízko břehu dunajského, nýbrž dále vzadu. Rozkaz nařizuje, aby se Jan snažil spojit se s levým křídlem armády u Marcheggu, aby pak odpočíval jen tři hodiny a potom postupoval k Unter-Siebenbrunn.

O půlnoci z 5. na 6. července se Jan konečně hnul; cestou obdržel zprávu hlavního stanu o postupu nepřítele až k Wagramu a Mark-

graf-Neusiedelu a o pohybu nepřátelské kolony asi 15.000 mužů k Siebenbrunnu.

Konečně 6. července dopoledne v 10. hodin dorazilo čelo bratislavských vojsk do Marcheggu. Tam stihl Jana Karlův rozkaz, datovaný téhož dne ve dvě hodiny ráno, že se ve čtyři hodiny ráno započne všeobecný útok na nepřítele, jehož útok na postavení u Wagram-Markgraf-Neusiedelu byl odražen minulého večera; útok levého křídla, že bude směřovati na Glinzendorf. Jan nemá odpovídati u Marcheggu, nýbrž úsilovně pochodovati k Siebenbrunnu-Leopoldsdorfu.

Na to hlásí Jan, že vyčká pouze, až jeho dělostřelectvo dorazí, a pak že bude postupovati dále.

Skutečně mezi 12. a 13. hodinou nastoupí další pochod a stihne v 17 hodin odpoledne do Siebenbrunnu. V tu dobu však již pásmo palby hlavního bojiště valilo se k Brokfliessu: levé křídlo armády musilo již ve 14. hodině ustoupiti před nepřátelským-obchvatem, Jan přišel pozdě, a bitvu u Wagramu Karel prohrál.

Co bylo zatím v předmostí?

Den 5. července byl klidný. Šestého k poledni dorazila z Karlburku divise Severoliho (většinou Italové) za velení generála Baraguay d'Hilliers a utábořila se u Kopčan (Kittsee). Se silami z dřívějšíka již stojícími před předmostím bylo všech Francouzů jistě přes 9000 mužů proti 2200 mužů pěchoty, jedné divisi insurekčního jezdectva maďarského a dělostřelectva (množství děl není přesně známo).

Dne 8. ráno, na úsvitě, zahájili Francouzové palbu ze sedmi děl z petržalských baterií, která brzy potom umlkla; zato z Alte-Au bylo slyšeti palbu z pušek. Tam stál totiž jeden prapor zeměbrany na předních strážích, stejně seskupen iako před bitvou 10. června. Dva italské pluky pěchoty (divise Severoliho) vtrhly ze známých již šancí po loďním mostě přes karlburské rameno do Alte-Au, a nejen že vytlačily onen zeměbranecký prapor 214 mužů z lesa, nýbrž vtrhly, smísivše se s tímto praporem, i do prostoru mezi opevněným inundačním náspem a Dunajem. Na západní části hráze u ramene karlburského byl jeden prapor, který začal ustupovati, byl však za lávkou přes karlburské rameno svým velitelem zastaven, a zahájena palba.

Na levém křídle náspu, v tom místě, kde dosahuje k hlavnímu toku, bylo umístěno jedno dělo; dělostřelci nepozbyli chladnokrevnosti, ani když italská pěchota kolem nich útočila, nýbrž obrátili dělo a pálili kartáči na Italy, stěsnané v úzkém tom prostoru. Toho Italové nevydrželi a vyprázdnilo asi po pěti minutách nejen prostor mezi hrází a Dunajem, nýbrž i fleše a záseky, takže mohl jeden z obou praporů, které v tom okamžiku přivedl generál Bianchi sám, pronásledovati nepřítele. Avšak dále než k lesu nemohl, protože Francouzové shromáždili v lese četné síly, které se za dne několikrát pokusily o útok. Útok byl sice vždy odražen, ale obhájci byli tištěni dál a dále do zásek, zroubených pouze ze slabých kmenů a skýtajících tudíž pramálo ochrany.

Tímto pomalým, ale jak se zdálo jistým obkličováním byli by Rakušané pozbyli fleší i hráze, a proto se energický Bianchi odhodlal vykliditi Alte-Au útokem. Za stálých útoků bylo zjištěno, že Italové se valně nestarají o ochranu boků, a byly tedy cesta k osamělému domu v Habernu a cesta k myslivně a k lesíku nestřeženy.

Na tom založil Bianchi svůj bojový plán. V 19 hodin večer vyslal podél hlavního toku přes les habernský 7 setnin k myslivně, a jak-

mile tato kolona dostatečně postoupila, vytrhl se 6 setninami z opevnění. Přední stráž italské ustoupily, ale u myslivny objevil se pevný odpor.

Jedna část oněch 6 setnin postupovala na okraji lesíků podél ramene karlburského dolů a zahájila palbu na Petržalské baterie; to přimělo Italy vyslati oddíl tím směrem. Brzy potom vyrazilo oněch sedm setnin od východu k myslivně, Italové opustili ostrov a ustoupili přes karlburské rameno.

V té bitce ztratili Rakušané dva důstojníky a 26 mužů mrtvých, 2 důstojníky a 107 mužů raněných a 38 mužů zajatých.

Z francouzských ztrát známy jsou pouze ztráty z ranních bojů: leželoť za hrází 46 mrtvých a raněných a 3 důstojníci a 40 mužů bylo zajato. Ztráty za útoku pozdějších, jakož i ztráty za nočního boje nejsou známy; bylo toliko pozorováno, že protivník odvážel ráno dne 9./7. z jižních opevnění na karlburském rameně mnoho vozů s raněnými. Dne 9. července vtrhl sbor arcivévody Jana opět do Bratislavy, zesílil posádku a připravoval se, že podnikne výpad, který byl zamýšlen 5. t. m.

Ale ani tehdy se tak nestalo; Francouzové blížili se přes řeku Moravu od západu, a Jan se rozhodl opustiti město i předmostí.

Dne 11. července odtáhl Janův sbor a Bianchi měl jej následovati v noci. Již ve dne konal přípravy k přechodu dělostřelectva z předmostí na druhý břeh; nepřítel tyto přípravy zpozoroval a snažil se útokem zmařiti tento záměr.

Alte-Au a obě fleše v Habernu byly již opuštěny, obsazena byla pouze hráz ještě osmi setninami (900 mužů).

Francouzové zahájili útok ve 20 hodin večer palbou sedmi kanonů, postavených mezi lesem a zásekami, na Habern. Brzy potom útočila pěchota; vznikla však pouze asi půlhodinová přestřelka, a útočící nepřítel ustoupil až do Alte-Au.

Dvě a půl hodiny potom byly převezeny z předmostí i poslední rakouské oddíly, které při posledním útoku pozbyly dva mrtvé a 14 raněných. Francouzské ztráty odhadují zajati francouzští důstojníci na více než 300 mužů.

Tak se skončily boje o bratislavské předmostí trvající skoro půldruhého měsíce.

Hlavní prameny: Plk. K. Schikowski, „Organ der milit.-wissenschaftl. Vereine, Wien“, sv. XLII (1893); Horsetzky: „Die Feldzüge der letzten hundert Jahre“, Wien, 1905.

Nomenklatury německé použito proto, aby při studiu pramenů a map starších bylo lze naleztí příslušná místa; na našem území je nomenklatura slovenská.

Kapitán prof. Jan GEBAUER:

Problém výstřelu s planety na planetu.

Problém balistický.

(Pokračování.)

Závislost okamžité rychlosti střely v na její vzdálenosti x od gravitačního centra S , vypočtená za předpokladu platnosti zákona o zachování energie.

Střela vypálená z bodu U_1 počátečnou rychlostí V_0 směrem $\overrightarrow{U_1 U_2}$ opouští bod U_1 s počátečnou energií kinetickou $m \cdot \frac{V_0^2}{2}$. Hmotu